Ս. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1428 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1903 — 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1903 ՆՈՐ ՏԱՐԻ

10 ՓԱՐԱ

ՏԵՂ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

20, ՊԱՊՈՒ ՇԻ ՃԱՏՏԷՕԻ, 20

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

اردنجه سورهانتاق غزتهسی صاحب امتیازی ده. جیوملك

باب عالی جادهسی نومرو ۲۰

DIRECTION DU JOURNAL ARMÉNIEN

SOURHANTAG

20. Avenue de la S. Porte

CONSTANTINOPLE

ՉԵՆ ԶԻ ՏՐՈՒԱԾ ԱՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԱՒԵԼ Է ԳՐԱԾԻԼ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂՈՍՈՑ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը կանխիկ ղր. 75
6 » » » 40

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ՓՈՂԱՏԱՐԻ ՄԱՀԱՓԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ
12 ամիսը կանխիկ ղրշ. 100
6 » » » 50

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
ՓՈՂԱՏԱՐԻ ՄԱՀԱՓԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ
12 ամիսը կանխիկ Ֆրգ. 22
6 » » » 11

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԿԸ ՍԿՍԻՆ
ԱՄԷՆ ԱՄԻՍԸ
10ԻՆ 20ԻՆ ԵՒ 30ԻՆ

ՄԱՆՐԱԳՒՏԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղր.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մանաւանդ պայմաններ

ՄԻՒՐՀԱՆԴԱԿ
ԿԸ ԼՐԱՍԱՐԱԿՈՒԻ
ԱՒԱՒՕՑՆԵՐԸ ԱՐՇԱԼՈՒՅՍԻՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՖՐԱՆՔԵԽՈՒՍ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԱՄԱՐՏՈՒՆԻ ԿԱՐԾԻՔ

ԱՒԵԼԻ ԱՇԽՈՒԱԿՈՒԹԵԱՆԸ ԱՒԵԼԻ

Պաշտօնական քաղաքավարութիւնը՝ որ արարողական ձեւակերպութիւններէ չէր սիրեր զատուիլ մինչեւ մօտ ատենները, աւելի աշխարհիկ —ու թերեւս ժամանակի կեանքին աւելի յարմար— ձեւ մը կը ստանայ օրէ օր։ Դիւանագիտութիւնը գաղտնիքներու ու նենգութեանց արուեստ մը չէ, ինչպէս Պիզմարք կ'ըմբռնէր 1870ի մօտերը։ Հիմա հասարակ մահկանացուներուս համար աւելի պարզ ու աւելի հասկնալի ձեւ մը ունի անիկա։ Հին դիւանագէտները իրենց յանձնուած չահերուն մասնաւոր չրջանակին մէջ կը սահմանափակին ընդհանրապէս խղճահարութեան ու պատասխանատուութեան զգացումները, որոնք իրենց քնութեան բերումնքովը պէտք է որ լայնագոյն ասպարէզ մը ունենան։ Շատ նեղ էր նաեւ իրենց տեսողութեան դաշտը (champ de vision)։ Սերտ կերպով յարած անմիջականին, նիւթական հաշիւներուն քով՝ բաւական չէին գնահատեր բարոյական ուժերու ազդեցութիւնը։

Օրէստ յառաջխոհութիւնները զարմանալի կերպով ազդեցին դիւանագիտութեան վրայ, որ աւելի մարդկային ձեւ մը ստանալու վրայ է։ Դիւանագէտները՝ հանդիսաւոր գրասեղաններու և «պաշտօնագիր»ներէ կազմուած բլուրներու եռեւէն պատդամներ փըսփսացող անագորոյն արարածները չեն ալ ուզեր։ Եթէ արարողականութիւնը դեռ իր տեղը ունի, գոնէ առջինին չափ խստութեամբ չիյներ պաշտօնական անձնաւորութեանց չարժուածքին կամ ժպիտներուն վրայ։ Անձնական յարաբերութիւններու սերտացումը, որ այնքան ուշագրաւ է վճռապետներու միջեւ, նուազ ուշադրութեան արժանի չէ նաեւ դիւանագէտներու յարաբերութիւններուն մէջ։ Տեղափոխութեան միջոցներու ծաւալումը՝ իր նիւթական պատճառ, եւ պատասխանատուութեան զգացումին լայնագոյն ու աւելի յստակ ըմբռնումմ մը՝ իր բարոյական պատճառ, մեծապէս փոխեցին դիւանագիտական գործունէութեան պայմանները։ Տարբեր երկիրներու նախարարապետներուն կամ արտաքին գործոց պաշտօնեաներուն իրար տեսնելը՝ քաղաքական ու արարողական չատ մը բանակցութիւններ առթող բան մը չէ այլ ևս։ Դիւանագէտները կը հասկնան թէ գիրին կը պակսի ղեկտը՝ որուն ազդեցութիւնը անուրանալի է։ կը մտածեն թէ քանիներ կան, որոնք գիրով չեն հարցուիր ու չեն հասկցուիր միանգամայն։ Ու տակտ իրարու քով կ'երթան բանիւ բերանոյ բացատրութիւններու համար։

* *

Այս խորհրդածութիւնները այժմէական մի կը ստանան մտքիս մէջ այն պատճառով, զոր Եւրոպայի ամէնէն արարողասէր երկիրներէն մէկուն, Ռուսիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեան տուաւ ֆրանսական ազատականներուն, Լամարքի կոմսին ճամբորդութիւնը երկու պատճառ ունէր։ Ֆրանսական հանրապետութեան նախագահին յանձնել իր վճռապետին ինքնագիր մէկ նամակը, և տեսակցիլ իր ֆրանսական պաշտօնակից Պ. Տէլքասէի հետ։ Ու— հետագիրները ծանուցին արդէն— այդ նամակն ու տեսակցութիւնը նպատակի մը միայն կը ձգտէին, այսինքն հաւատալ ֆրանսական կառավարութեան թէ՝ Ռուսիա չէր դժկամակեր ֆրանսական կառավարութեան ու Անգլիոյ— ինչպէս նաեւ Իտալիոյ— միջեւ գոյացած մերձաւորութեան պատճառով, որ՝ ընդհակառակն՝ իր գոհունակութեան պատճառ մը կը ներկայացնէ ռուս դիւանագիտութեան համար, իր խաղաղասիրական նպատակը դիւրացնելուն պատճառաւ։

Անգլիոյ և Իտալիոյ թագաւորներուն այցելութենէն անմիջապէս ետքը, Լամարքի կոմսին՝ իր վճռապետին եւ Ռուս դիւանագիտութեան անունով այս հաւատարիքը տալու համար մինչեւ բարիզ երթալը իր մասնաւոր նշանակութիւնը ունի զոր ներելի չէ անտեսել։

Այդ նշանակութիւնը սա է թէ Ռուսիա կը համակերպի թանքեհաուս գաղանակցութեան ներկայ ձեւին, որուն մէջ չատ աւելի ընդարձակուած է ֆրանսայի անհատական գործունէութեան կարելիութիւնն ու իրաւունքը։

Այս էջերուն մէջ հրատարակուած ուրիշ յօդուածով մը (1) ուսումնասիրած էինք 1871ի ձախողուածէն ի վեր ֆրանսական ազդեցութեան յառաջադացութիւնը։ Կասկած չկայ թէ՝ ռուսական մերձեցումը, որ քիչ մը ետքը ռուսական դաշնակցութեան փոխուեցաւ, գերազանցապէս սրատեսնդ բան մը եղաւ Ֆրանսացիներուն համար, որովհետեւ զանոնք ազատեց մեկուսացումէն՝ որուն դատապարտուած էին իրենց ազգային գիծախուերութեանը, ինչպէս նաեւ Պիզմարքի կարգադրութեանց հետեւանքովը։ Այդ դաշնակցութեամբ Ֆրանսա կը վերակըսէր առաջնակարգ դիրք մը բռնել եւրոպական քաղաքականութեան մէջ։

Սակայն երբ իրեր անտրանալի ճշմարտութիւն հանկցուեցաւ թէ Ռուսիա որ եւ է դիտաւորութիւն չունէր Գերմանիոյ հետ պատերազմելու, պարզապէս Ֆրանսացիներուն սահմանագլխի սրբազրութիւն մը նուիրելու համար, ֆրանսական հանրային կարծիքը բնազդական ձգտում մը ունեցաւ գրեթէ փնտռելու այն պարագաները որոնք փոխանակ տեսականին իրական հաւատարմութեան մը պիտի կրնային իրենց դաշնակցութիւնը։

Անշուշտ պաշտօնական ձեւին մէջ Բեռլէրպուրկի և Բարիզի դասիւնները հաւատարմութեան կռուանին կրնային հաւատալ թէ երկու պետութեանց դաշնակցութիւնը. սակայն եւրոպական քաղաքականութեան մէջ այնքան զգալի էր դեռ Պիզմարքի վարդապետութեանց հետեւանքը, որ չատ սահմանափակ էր Ֆրանսայի ազատ գործունէութեան ասպարէզը։ Իր ճարպիկ քաղաքավարութիւնները, Պիզմարք յաղողած էր գըժտութեան կարեւոր պատճառներ հնարել Ֆրանսայի և Անգլիոյ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի և Իտալիոյ միջեւ։ Հետեւապէս, մինչդեռ Ռուսիա՝ նոր դաշնակցութեան գոյութեանը յարակից՝ մերձաւորութիւններ կ'ունենար Գերմանիոյ, կամ Աւստրիոյ հետ, Ֆրանսա չէր կրնար ինքնուրոյնութեան միեւնոյն արտայայտութիւնները ունենալ, որովհետեւ իրեն համար ամէնէն բնական եւ դղղ մերձաւորութեանց դիմացը (որոնք անգլիական ու իտալական մերձաւորութիւններն էին) գժտութեան պատուարներ կային։

Ինչ էր հետեւանքը.—Սա թէ հաւատարութիւնը որ գոյութիւն ունէր տեսականին մէջ, դաշնակցութեան օգտակարութեանը մէջ տեսնուած տարբերութեան հետեւանքով՝ անհաւատարմութեան մը կը փոխուէր գործնականներն ու փորձառականին մէջ։ Ռուսիա պատասխանատու էր այս վիճակին համար, զոր ինք չէր գոյացուցեր արդէն. սակայն ֆրանսական անձնասիրութիւնը իրաւամբ կը վիրաւորուէր ինքզինքը կատարելապէս Ռուսիոյ թեւերուն մէջ նետուած տեսնելով, մինչդեռ հիւսիսային մեծ կայսրութիւնը առիթ չէր փախցներ Գերմանիան ալ սիրաշահելու։

Ֆրանսական հասարակութիւնը— քաղաքականութենէն չհասկցող մասը մանաւանդ—խոշոր ու փայլուն խօսքերով ուզեց ծածկել իր անձնասիրութեան այս վիրաւորումը, ռուսական դաշնակցութենէն սպասած մեծ արդիւնքին—Ալզաս եւ Լոռէն գաւառներու վերատացումին—սիրոյն համար։

Սակայն երբ իրր անտրանալի ճշմարտութիւն հասկցուեցաւ թէ Ռուսիա որ եւ է դիտաւորութիւն չունէր Գերմանիոյ հետ պատերազմելու, պարզապէս Ֆրանսացիներուն սահմանագլխի սրբազրութիւն մը նուիրելու համար, ֆրանսական հանրային կարծիքը բնազդական ձգտում մը ունեցաւ գրեթէ փնտռելու այն պարագաները որոնք փոխանակ տեսականին իրական հաւատարմութեան մը պիտի կրնային իրենց դաշնակցութիւնը։

Եւ Լամարքի կոմսը կ'ճամպարէ մինչեւ Բարիզ երթալ՝ հաւատալու համար թէ ֆրանքեխիալական կամ անգլեքեսնական մերձաւորութիւնները երթեք չեն ժխտիր Ռուսիոյ, որ ընդհակառակն խաղաղութիւնը ամրապնդող նոր տարրեր կը տեսնէ այդ մերձաւորութեանց մէջ։

Պ. Տէլքասէ կրնայ այլ եւս առանց որ եւ է բան ղռնելու ֆրանսական արժանապատուութենէն, միեւնոյն բանը ըսել ռուսերէրման յարաբերութեանց համար, երբ այսօր վաղը Ձարը և Գերման կայսրը տեսակցին Տարմշտատի մէջ։

Ինչպէս կը տեսնուի այլ եւս հաւատարութիւնը կատարեալ է նաեւ ֆրանքեռուս դաշնակցութեան գործնական կիրառութեանը մէջ։ Ասկից աւելի զօրաւոր կռուան մը համարուի թերեւս այդ դաշնակցութեան տեւականութեան համար, ինչպէս աւելի հաստատուն հաւատարիք մըն է անոր խաղաղասիրական սահմանէ մը չղատելուն։

Ներուի սակայն ինծի եւրոպական քաղաքականութեան յարմրընթաց քարեշրջումին արտայայտութիւնները տեսնել մանգամայն ներկայ վիճակին մէջ։ Այդ քարեշրջումը տեղի կ'ունենայ դէպի աւելի' տրամաբանական ու աւելի' յառաջխոհ մտածիպար մը, որուն կրթնող խաղաղութիւնը աւելի' բնական եւ հետեւապէս աւելի տեւական պիտի ըլլայ։

Ու մաղթենք որ դիւանագիտութիւնը իր օգտոյն ինչպէս իր ձեւակերպութեանը մէջ, օրէ օր զատուելով Մեդերնիքեան հին ըմբռնումներէ ու իր վաղեմի արարողասիրութենէնէն, յարի օրուան գաղափարներուն, որովհետեւ տակտ կը դիւրինայ խաղաղութիւնը յաւերժացնել, արդապահպանելով նաեւ ֆրանսական ազատ գործունէութեան ասպարէզը։

(1) «Ազդեցութեան մը ծաւալումը», «Սուրհանդակ» թիւ 1359, 3 օգոստ. 1903։

ՄՈՄՄԷՆԻ ՎՐԱՑ

Դեռ ասկէ մէկ քանի չաբաթ առաջ Մոմմէն այն մարդն էր՝ որ քաղաքակրթուած աշխարհը մեծապէս չահագրգռել կուտար իր մէկ յօդուածովը,— ապատիլ յօդուած մը՝ հրատարակուած անգլ. «Ինտիփէնտէնթ րիվիու» թերթին մէջ ի մասին անգլեզերման յարաբերութիւններու։ Ու այսօր ալ ապատրիչ ազդեցութիւն մը կը գործէ անիկա իր մահուամբը, որ նոյն ինքն կորուստն է հայակապ մտքի մը։

Վերջին մէկ քանի տարիներուս մէջ գերման միտքը կրկնուած տեսնելու վիճակին մէջ գտնուեցաւ կորուստներ որոնք տեղերական ըլլալու չափ մեծ էին։ Նիչէ, Պիհնէրի, Վիրխովի մահերուն կը յաջորդէ ահա Մոմմէնինն ալ, որ անոնց պէս ստեղծագործող մը եղաւ իր կարգին, ու անոնց պէս մարդի վերանորոգիչ մը։ Նիչէ' չնչաբերիկ հանճարարտութեան մը թովչին մէջէն իմաստասիրութիւն մը յղացաւ՝ որ ծրնունդ պիտի տար նորագոյն աշխարհայեցողութեանց։ Պիհնէր' իր «Այժ եւ Նիւթ» գործովը նիւթապաշտ իմաստասիրութիւնը կը սպառազինէր և գիտական միտքը՝ վճռական յաղթանակի մը կը պատրաստէր։ Վիրխով նորէն գիտութեան հերոսներէն մէկը կը հանդիսանար։ Եւ Մոմմէն՝ Ռանկէէն և Նէյպուրէն ետքը պատմական գիտութիւնը կը հաստատէր այլապէս ամուր հիմերու վրայ։

Մոմմէն յառաջապահներէն մէկը եղաւ բրապաշտութեան՝ որ 1850էն ասդին գերման մտաւորականութեան յատկանիշը եղաւ։ Ու իմաստասիրելու այս ձգտումը՝ ծնած անդուլ ճշմարտութեան և ուժին համար ունեցած իր պաշտամունքէն, վարեց բոլոր իր հայեցակէտերը, որոնք կոթողանման գոյութիւններ են պատմութեան իմաստասիրութեան, հնագիտութեան, լեզուագիտութեան և իրաւագիտութեան մէջ։ Մանաւանդ Հռոմի մասին իր կատարած ուսումնասիրութիւնները՝ պատմագիտութեան չքնդագոյն էջերէն մէկ քանիին ծնունդ տուած են։ Այս պէս, «Հռոմայ պատմութիւնը» հսկայ գործ մըն է, որուն մէջ ի յայտ կուգան հմուտ գիտուն և արուեստագէտը. որովհետեւ Մոմմէն արուեստագէտ մըն է միեւնոյն ատեն, և եթէ պակասած աչք մը չի տնօրիներ ամէն գիզեցիկ բան, իր խանդավառութիւնները ունի սակայն մեծութեանց հանդէպ և իր հիացումները՝ ուժին համար։ Բայց, նորէն, անպայման չեն իր այդ արտադրութիւնները՝ Նիչէի պէս նուիրագործելու համար մարդկային և բնութենական ամէն ուժ։ Իր պատմութեան հերոսներուն քաղագործութեանց համար՝ բարձր նպատակ մը փնտռած է, և իրեն համար նախատեսի եղած են բարոյական ու է թերութիւն կամ սկարութիւն։

Ցետոյ, արուեստագէտն իր պատմելու, պատմութեան իրողութիւնները նկարագրելու եզական կարողութեամբը իրաւ է թէ գրելու նրբին եղանակ մը չէ որ կը գործածէ, բայց իր հուժկու ոճը, երկու երեք բառով սմբողջ պատկեր մը գծելու արուեստը առանձնայատուկ տեղ մը տուած են իրեն գերման պատմաբաններու մէջ։

Հռոմայ այս պատմութիւնը՝ որ իր ժամանակին, 1850-60, մեծ ցնցում պատճառեց մանաւանդ գերման համալսարանական չրջանակներու մէջ՝ չքնաղ գործ մը ըլլալէ ետքը՝ իր օգտակար արդիւնքները ունեցաւ, ծնունդ տալով նոյն իսկ առանձին գիտութեան մը, ժողովրդային հոգեբանութեան (Volker-Psychologie)։ Ու չատեր սկան, հետեւելով Հռոմայ Պատմութեան, նոյն ինքն գերման ժողովրդին հոգեբանութեան վրայ դիրքեր գրել, որոնց մէջ պատմութեան և աշխարհագրութեան ուսուցիչներ և ազդագրագէտներ՝ գերման ցեղին յաղողութիւնները ցուցադրին։

* *

Մոմմէնի ոգին յատկանշող յատկութիւններէն մէկը իր երկրին համար ունեցած ջերմ սէրն է։ Տարապայման և անահան նախանձախնդրութիւն մը՝ իր հայրենիքի մեծութեան համար, մինչեւ չովինիզմ մը կարծուելու աստիճան։ Գերման ցեղը կ'ուզէ միշտ մեծ տեսնել, ու թէեւ լատին ցեղը սիրել կը թուի, բայց այդ սէրը զօրաւոր չէ բնաւ։ Իտալացիները անմրցելի կը նկատէ ճարտասանութեան և թատերական տաւմին մէջ, բայց անոնց քով արտ ցանկութիւններ չի գտներ, մանկ զաւակ, ծանօթ է իրր ֆրանսայի հակակիր մը իր հրատարակութիւններով։ Այս ամէն քիչ մը չովինական հանգամանքներու մէջ սակայն, քաղաքական ասպարէզին մէջ ազատական կուսակցութեան պատկանած, եւ ինչպէս Վիրխով ալ, հակառակորդ մը եղած է Պիզմարքի։ Անհատական իրաւանց չկրմ պաշտպան մը եղած է և մոլեգին թշնամի մը՝ հակահրէական ձգտումներուն։

Այս տեսակէտով, բարձր արժանիք մը երեան բերած է Մոմմէն՝ իբր հանրային մարդ և իրր երբեմն լրագրող։

Ու դեռ չատ վերջերս, ինչպէս յիշեցի վերեւը, անգլ. պարբերականի մը գրած իր յօդուածովը կոչ մը կ'ընէր անգլեզերմանական մերձեցման մը, հրաւիրելով մտնել հարաւ-ափրիկեան պատերազմին առեն երեան եկած թիւրիմացութիւնները և ւիշել թէ երկու երկիրները, երկու ցեղերը, երկու լեզուները եւ երկու գրականութիւնները չատ մը կէտերու վրայ իրարու կը միանան։

Պ.

ՀԱԿԱՀՐՈՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱԽՕՐՀՈՒԴ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՏԸ.— ՎԵՐՋԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Ֆրանսայի հակաքրոզական հատուածողը, որուն նիստերուն մասին բաւական ընդարձակ տեղեկութիւններ տրուեցան երէկ, իր վերջին գումարումը ըրաւ անցեալ ուրբաթ իրիկուն։ Այդ նիստին մէջ «Ազգասիրութեան արկածներու դէմ Ֆրանսայի ճարպարագործներու ընկերակցութեան»ծոյրէն Պ. Մարի տեղեկագիր մը կարդաց, ալքոլամոլութեան դէմ ճարտարագործութեան պահեստը ունենալիք դերին մասին։ Նոյնպէս Պ. Մրթալ տեղեկագիր մը կարդաց երկրագործութեան վրայ։ Ցետոյ համաժողովին ընդհանուր քարտուղար Պ. Ռիմէն պարզեց այն միջոցները, որոնք պէտք է ձեռք առնուին Ֆրանսայի մէջ հակալքոլական պայքարին մեծագոյն կազմակերպութիւն մը տալու համար։ Պ. Ռիմէն ամէնէն առաջ անհրաժեշտ կը նկատէ այնպիսի դաշնակցութիւն մը կազմել, որուն հանրային օգտակարութիւնը ճանչցուի, եւ որ՝ հետեւաբար կարող ըլլայ նպաստներ եւ նուէրներ ընդունել։ Հակալքոլական նպատակով կազմուած իւրաքանչիւր մարմին իր նախագահին միջոցաւ հաւանութիւն յայտնած ըլլալով այս ընդհանուր դաշնակցութեան գաղափարին, համաժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց հետեւեալ որոշումը։

«Համաժողովը, նկատի առնելով հակալքոլական այժմու մարմիններու մեկուսացման անպատեհութիւնները, եւ ընդհակառակն անոնց համախմբումովը առաջ գալիք ոյժն ու օգտակարութիւնը, նկատի առնելով միեւ կողմէ ընկերային առողջապահութեան զանազան երեւոյթներուն մէջ այս ուղղութեամբ յառաջ եկած բարեշրջումը։

«Բաղձանք կը յայտնէ որ հակալքոլական ընկերութիւնները համախմբուին իրենց համերաշխ չահերու պաշտպանութեանը համար, և գործունէութիւնին կեդրոնացնեն իրենց երէց մարմնոյն, Ֆրանսայի ժուժկալութեան Ընկերութեան չուրջը, որ մէկ քանի տարիէ ի վեր հանդամանօք է «Ալքոլամոլութեան դէմ Ազգային դաշնակցութիւն» անուամբ, և որ՝ հիմնուած 1872ին՝ 1880էն ի վեր ճանչցուած է իրրեւ հանրային օգտակարութիւն ունեցող մարմին մը»։

Համաժողովին փակումը կատարուեցաւ նոյն իրիկունը տրուած հացկերոյթով մը, որուն կը նախագահէր նախարդ կրթ. նախարար Պ. Ժորժ Լէկ, և կը մասնակցէին ծերակատականներ, ակադեմականներ, գրագէտներ, գրագիտուհիներ եւն.։ Հացկերոյթի միջոցին բաժակ պարպուեցաւ Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին կենացը։ Ցետոյ Պ. Լէկ «առանց վերապահութեան» կատարեալ հաւանութեան» հաստատիքը տուաւ համաժողովին, եւ յիշեցուց թէ կրթական նախարար եղած ատենը արդէն միջոցներ ձեռք առած էր վարժարաններուն մէջ հակալքոլական ուսուցումը զարգացնելու համար։

ԲՈՅՏ ԹԷ ՄԻՍ

ԴԱԻԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ

Տարօրինակին ազդած հետաքրքրութիւնը անդուսպ լան մը ունի իր մէջ. պէտք է անպատճառ գոհացում տալ անոր։ Մանօթ բուսակեր Հաչատուր էֆ. Սաաթճեանի բուսակերական դաւանաբանութիւնը, որ վերջերս օրաթերթի մը մէջ երեսուն երկարապատում յօդուածով մը, ճիշդ այդ հետաքրքրութեան ենթարկեց զիս, որով մղուեցայ, գոհացում տալու համար հետաքրքրութեան, իրեն հետ գլուխ գլխի տալ։ Երկրնահատակ, չոր ու չղուա մարդ մըն է բուսակերութեան ներկայացուցիչը։ Իմ հետաքրքրութիւնս իր քայլերը քննադատած էր, իբր թէ ինքը մանաւանդ ընդհանուր հետեւութիւն մը հանած, և ամէն մարդու պիճիքիք ու քիւլպասքը ուսուցչի հրաժարիլ յանձնարարած էր (ականնը խօսի Տքդ. Իւթիւճեան պէյին և անոր ընդդիմախօս Տ. Գաբամաճեանին), ու վերջապէս մտակերութիւնը քիսպաղատութեան հետ չմտճած ըլլար։

Ընդարձակ պատասխան մը, զոր պատրաստած էր յիշեալ քննադատական-խմբագրականին դէմ, և որ ծայրէ ի ծայր վկայաբանական հետաքրքրութեան, Սաաթճեան էֆ. կարդաց ինծի, և որոշ կերպով փաստաբանեց իր համոզումներուն ճշդութիւնը։ Համոզող փիլիսոփայի եւ կամ քարոզող առաքեալի մը երեւոյթը ունէր, երբ միեղ դատապարտութեան հետ բոլոր ներքինը կը կարդար։ Անձնական կամ գործնական անհամար օրինակներ կը թուէր, համոզիչ փաստերով կը խօսէր, և դուն ակամայ կ'ունկնդրէիր իր մտածողական հետեւութեանն համար, որուն կենսական թէ տարեկան զոհած է։ Նշանաւոր գիտնականներու, բրօֆեսէօր բրօֆիչներու, միքրոպաբաններու և այլ նշանաւոր անձանց անուններու այն երկար չարքը —որոնց ինչպէս միաքը պահած ըլլալուն կը զարմանայ մարդ— ղէս լռին ունկնդիր մը կը դարձնէ։ կը մկնիմ իր քովէն, փորձառու մարդու մը հետ տեսակցած ըլլալու գոհունակութեամբ։

Ցետոյ անդրադառնալով սակայն այդ տեսակցութեան, ապառած չունէին, և տրուած աշխատութեան կը զարմանամ։

Բ՞յց թէ միս, ո՞րը նախապատիւ է, մարդեր կան որ կը վիճաբանին սոսր վրայ, մինչ անդին խոշոր հատուած մը կայ մարդոց որ ուտելիք չունի, ըլլայ բուսեղէն ըլլայ մսեղէն։ Մսակերին պիտի ըսեն անոնք,—«եթէ դուն բոլոր կ'արհամարհես, տա'ր մեզի, մենք ուտենք»։ Իսկ բուսակերին՝ «Տուր միսը, պիֆթեք, քիւլպասդն մեզի, մենք կուտենք» պիտի պատասխանեն։

Ինչ պիտի ըսեն ասոր իմաստունները ու գիտնականները, որոնք անհարկի տեղը չունի կը սպառեն սաամոքսը վարդապետական դաւանաբանութեանց ներքեւ առնելու համար։ Մարդուս մարմնին ամէն մասերը կանոնի տակ առնուած է ինարդէն եւ միայն սաամոքսը կը մնար առանց սանձի եւ օրէնքի, որոր ալ ահա

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽՕ ԿԱ ՆԱՒՕՒՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԵՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՆԱՒՕՒՍ» ՍՈՒՐԵՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ ՈՐԴՈՅԻ: 99

Տեղեկութիւն մը կ՚ըսէ թէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն մէջ ապրող հայերը ամէն տարի 10 հազար դոլար կ՚ուղարկեն Հայաստան։ Հետաքրքրական է գիտնալ, թէ ինչպէ՞ս կը կատարուի այս գումարին ուղարկութիւնը։ Ամերիկայի մէջ ապրող հայերը ամէն տարի 10 հազար դոլար կ՚ուղարկեն Հայաստան։ Հետաքրքրական է գիտնալ, թէ ինչպէ՞ս կը կատարուի այս գումարին ուղարկութիւնը։

Հոկտ. Հին քննելով իսահակ Համարեանի սպանութեան գործը, որ 15ին, մարգասպանը՝ Մատթէոս Մխանանց՝ դատապարտեր է 10 տարի ամանակիր աշխատութեան, 62 վկաներէն հազիւ 40ը ներկայ գտնուեր են։

ԳԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ յանձնարարուած Համաձայն կարնոյ Առաջնորդ Տ. Զաքէոս վ. Ձիրաչէնի Նորընծաներ Թաղ. Ներսէսյ ընտրութեան խնդիրը քննած ու տեղեկագրած էր թէ ընտրութիւնը օրինաւոր կատարուած էր։

ՒՌԻՍԻՈՑ կայսեր գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, Պատր. Փոխանորդներն ալ Տ. Գաբրիէլ եպսկ. ընկերակցութեամբ Տ. Ղեւոնդ վ.ի, Բերա ուսուցական դպրոցներուն համար, ականց դեսպան Պ. Զինովիեվ գիշերօթիկ պէտքերէն գտնուելով իրենց այցելութիւնը յայտնեց։

ՇԱՑԻՆ ԹԱՐԱՀԻՍԱՐԻ Առաջնորդ Տ. Մեսրոպ վ. Նահատեմեան իրեն փոխանորդ կարգելով Տ. Վազրիակ վ.ը, Նախիջ. կերթ է Պոլիս գալու համար։

ԳԱՒԹԱՐՄՈՒՆիի նորակազմ վիճակին գործ. Փոխանորդ նշանակուած Տ. Բրիգորիս վ. Պալագեան ի պատասխան Ս. Պատրիարքէ Հօր հրաւէրին, յայտնած է թէ սիրով կ'ընդունի իրեն յանձարուած պաշտօնը և պատրաստակամութիւն յայտներ է մեկնելու իր վիճակը։

ԴԵՐՋանի Առաջ. Փոխանորդ Տ. Մակար վ. Տէր Յովհաննէսեան վանական

Ա. ՊԱՊՔՈՒՄ

ԲԵՐԹ ԻՄՊՈՐՏԻՐԵԼ

Ա. ՊԱԼՍ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԴԱՐՁՈՒԱԾ

Ի.

ՊԱՐԻՐ-ՄՈՆՄԻ ՊԱՐԶԸ

Տասը տարուայ ընթացքին տասը տարուայ ամենաառաջին ընտրանիի ֆրանսական գործարանատէրերու ցուցակին մէջ մտած է Պարիր-Մոնմի պարզը։ Տասը տարի առաջ Պարիր-Մոնմի անունը ոչ ոք կը ճանչնար։ Այսօր, ամբողջ աշխարհ կը գիտնայ, որ Պարիր-Մոնմ ամենամեծ ֆրանսական ընկերութիւնն է, որ ամենաշատ մեքենաներ կը շինէ։

—Ինչպէ՞ս յաջողեցաք այդ նպատակին հասնիլ, հարցուց թղթակիցը։

—Մի՛ մոռնաք, որ ես ինքնաշարժ չեմ ծախեր, այլ ինքնաշարժ կը շինեմ։ Ես ինքնաշարժ չեմ ծախեր, որովհետեւ